

Доманська Х. Ю.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Бондаренко Н. О.

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу,

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Рецидив є серйозною проблемою для кримінальної юстиції та суспільства загалом, і тому, на нашу думку, важливо розглянути його поняття, ознаки та значення, адже відомості про рецидив кримінальних правопорушень є важливими для забезпечення безпеки, ефективності правосуддя та соціальної реабілітації, а також для зміцнення взаємодії між суспільством та органами правопорядку.

Якщо починати з етимології поняття «рецидив», то це слово в перекладі з латинської мови означає «той, що відновлюється», «повторюється» [1, с. 215]. Згідно зі статтею 34 Кримінального кодексу України, «рецидивом кримінальних правопорушень визнається вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення» [2]. Це - легальне кримінально-правове визначення поняття рецидиву злочинів, яке слід відрізнити від кримінологічного (вивчається в науці кримінології) і тим паче побутового розуміння рецидиву злочинів. Оскільки в даній нормі зазначено, що рецидив має місце лише за наявності судимості за вчинення умисного злочину, то чи вважатиметься рецидивістом особа, яка, маючи погашену або зняту судимість, знову вчиняє злочин? Дослідивши це питання, ми дійшли висновку, що відповідно до частини першої статті 88 КК України особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості, то вчинення саме в цей період нового умисного злочину утворює з попереднім умисним злочином їх рецидив [3].

Ознаки рецидиву кримінальних правопорушень впливають із його законодавчого визначення і є такими:

- 1) вчинення особою двох чи більше самостійних одиничних злочинів;
- 2) новий злочин (або злочини) має бути вчинено особою в період, коли вона вважається такою, що має судимість за раніше вчинений злочин;
- 3) злочин, за який особа має судимість, і злочин, вчинений нею під час цієї судимості, мають бути умисними.

Якщо особа до засудження або в період судимості вчиняє декілька злочинів, одні з яких є умисними, а інші - необережними, то рецидив можуть становити тільки умисні злочини, тобто вчинення цією самою особою ще й

необережних злочинів не заперечує за інших необхідних умов наявності у неї рецидиву злочинів [4, с. 261-262]. Проте можуть бути випадки, коли рецидив злочинів у поведінці особи відсутній. Таке буває, коли після вчинення особою нового злочину виникли обставини, які усувають передбачені статтею 34 КК підстави для визнання вчинених нею діянь рецидивом злочинів (наприклад, обвинувальний вирок за попередній злочин (злочини) було скасовано як неправосудний і особу було реабілітовано; обвинувальний вирок за попередній або наступний злочин було змінено й особа у зв'язку з цим вважається такою, що має судимість за необережний злочин; новим законом було скасовано злочинність діяння тощо). Як результат, усі несприятливі для особи наслідки, що виникли внаслідок визнання рецидивом злочинів вчинених нею діянь, втрачають своє юридичне значення.

Також, звертаючись до Кримінального кодексу України, можемо сказати те, що згідно з ч. 1 п. 1 ст. 67, рецидив кримінального правопорушення вважається такою обставиною, що виключно обтяжує покарання [2].

Перейдемо до практичного значення рецидиву кримінальних правопорушень. Воно полягає в тому, що рецидив береться до уваги під час кваліфікації кримінальних правопорушень і призначення покарання [5, с. 69]. Якщо ж говорити у загальному контексті, то рецидив має важливе значення для забезпечення безпеки суспільства, ефективності правосуддя та соціальної реабілітації засуджених осіб. Він є індикатором, що допомагає оцінювати ефективність кримінальної політики та визначати необхідність внесення змін до законодавства для запобігання повторним злочинам.

Також доречно буде з'ясувати те, яким є рівень рецидиву в Україні протягом останніх декількох років. За словами міністра юстиції України Малюська Дениса, рівень рецидиву зараз «надзвичайно високий» — понад 30%. У Мін'юсті хочуть знизити цей показник хоча б до 5%. У інтерв'ю громадській організації «Hromadske» міністр пояснив, що хоче побудувати в Україні систему, схожу на ту, що є в Північній Європі, де рівень ув'язнення низький, а безпеки — високий. «Найбезпечніші країни світу, двері будинків можна не зачиняти і це не тому, що вони всіх у тюрму відправили, а тому що вони зробили адекватну систему реагування на вчинені злочини. Мізерна кількість рецидиву. Тобто людина ресоціалізується і вихід з системи означає, що вона готова жити у суспільстві, а не те, що її покарано. Перехід до моделі, яка ставить собі за мету зробити людей безпечними шляхом невеликих коштів», — зазначив Малюська [6].

Отже, рецидивом кримінальних правопорушень визнається вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення. Розуміння цього допомагає забезпечити безпеку суспільства, покращити ефективність системи правосуддя та розробити програми реабілітації для засуджених осіб. Тому, аби впровадити нові, більш ефективні методи боротьби з рецидивом кримінальних правопорушень та в загальному запобігти цій проблемі, нам необхідно продовжити дослідження даного питання з новою силою.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / ред. О. М. Литвинов ; Рецензент О. М. Джу́жа. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 428 с.;
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (зі змінами), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top>
3. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Верхов. Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#top>
4. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Булін, В. І., Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2010. 456 с.;
5. Кримінальне право. Загальна частина (у таблицях і схемах) : навчальний посібник / О. С. Бондаренко, М. О. Думчиков. - Суми : Сумський державний університет, 2022. 114 с.
6. Роцина В. Рівень рецидиву в Україні планують знизити з 30% до 5% – міністр юстиції Малуська про тюремну реформу. URL: <https://hromadske.ua/posts/riven-recidivu-v-ukrayini-planuyut-zniziti-z-30-do-5-ministr-yusticiyi-malyuska-pro-tyuremnu-reformu>.